

Pradžia>Jūsų teisės>Pagrindinės teisės>Verslas ir žmogaus teisės

Verslas ir žmogaus teisės

Ispanija

1. Kokią teisinę apsaugą galiu gauti jūsų šalyje kaip asmuo, nukentėjęs nuo žmogaus teisių pažeidimų verslo srityje? Ar numatyta žalos atlyginimo galimybė?

Ispanijoje pažeistas žmogaus teises galima ginti civiliniuose, baudžiamuosiuose, administraciniuose ir darbo teismuose.

Civilinio proceso įstatyme (isp. *Ley de Enjuiciamiento Civil*) nustatyta pareiga suteikti tam tikras teises, nustatytos juridinės teisės ir aplinkybės, prevencinės priemonės ir visos kitos įstatymu aiškiai numatytos apsaugos priemonės, kurios gali būti taikomos prieš šios rūšies pažeidimus.

Baudžiamojo proceso įstatyme (isp. *Ley de Enjuiciamiento Criminal*) nustatyti teismo mechanizmai ir teisių gynimo priemonės, kuriomis galima naudotis vykstant baudžiamajam procesui. Baudžiamajame kodekse (isp. *Código Penal*) konkrečiai numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė (31 *bis* straipsnis ir paskesni straipsniai), taip pat apibrėžti įvairūs nusikaltimai, kurie gali apimti žmogaus teisių pažeidimus verslo srityje, pavyzdžiui, nusikaltimai prieš darbuotojų teises arba nusikaltimai prieš visuomenės sveikatą, aplinkos apsaugą, teroristų finansavimas ir pan.

Dėl administracinių priemonių pažymėtina, kad 2015 m. spalio 1 d. įstatyme Nr. 39/2015 dėl bendros administracinės procedūros, taikomos administraciniams institucijoms, ir 2015 m. spalio 1 d. įstatyme Nr. 40/2015 dėl teisinės sistemos, taikytinos viešajam sektoriui, nustatytos bendrosios drausminių procedūrų taisyklės ir apibrėžta valdžios institucijų valstybinė atsakomybė. Šios taisyklės įgyvendinamos specialiais įstatymais dėl pažeidimų, susijusių su verslu (pavyzdžiui, 2007 m. spalio 23 d. įstatymu Nr. 26/2007 dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą). 1998 m. liepos 13 d. įstatyme Nr. 29/1998 dėl administracinės teisminės peržiūros nustatytos teisių gynimo priemonės yra taikomos per teismo procesus.

Darbo srityje 2011 m. spalio 10 d. įstatyme Nr. 36/2011, kuriuo reglamentuojami darbo teismai, aprašyta teismo procedūra, taikytina tais atvejais, kai darbuotojas arba profesinė sąjunga pareiškia kaltinimus dėl teisės į asociacijų laisvę, teisės streikuoti arba kitų pagrindinių teisių ir visuomenės laisvų, įskaitant diskriminuojančio elgesio ir persekiojimo draudimą, pažeidimų.

Ispanijos procesinėje teisėje nustatytos teisių gynimo priemonės, kuriomis galima pasinaudoti siekiant gauti žalos atlyginimą, kai dėl įmonės veiksmų pažeidžiamos žmogaus teisės. Baudžiamojo proceso įstatymo 116 straipsnyje ir Baudžiamojo kodekso 116 straipsnyje nustatyta, kad asmeniui, kuriam tenka baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimą, už tą nusikaltimą tenka ir civilinė atsakomybė, jeigu buvo padaryta žala arba fizinis sužalojimas. Juridinių asmenų atveju baudžiamoji atsakomybė pagal įstatymų nuostatas apima ir civilinę atsakomybę, jie yra solidariai atsakingi kartu su fiziniais asmenimis, kurie yra nuteisti už tas pačias nusikalstamas veikas.

2. Ar jūsų šalyje yra specialių teisės nuostatų dėl šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų? Ar šios nuostatos taikomos nusikaltimams aplinkai ar dideliam darbuotojų išnaudojimui?

Taip, Ispanijos baudžiamajame kodekse nustatyta, kokie žmogaus teisių pažeidimai laikomi baudžiamąją atsakomybę užtraukiančia nusikalstama veika.

Kalbant apie aplinkos apsaugą pažymėtina, kad Baudžiamajame kodekse yra skirsnis dėl „nusikaltimų, susijusių su žemės naudojimu ir miestų planavimu, istorinio paveldo ir aplinkos apsauga“. Šiame skirsnyje baudžiamoji atsakomybė numatyta už įvairaus pobūdžio elgesį: statybos darbus žaliosiose zonos arba ekologinės svarbos vietovėse (319 straipsnis), atliekų išmetimą ir pervežimą, teršalų išleidimą, triukšmą, kasybos arba karjerų veiklą ir pan., kai dėl to gali būti daroma didelė žala oro, dirvožemio ar vandens kokybei arba gyvūnams ar augalams (325 straipsnis ir paskesni straipsniai). Už tokius veiksmus baudžiama laisvės atėmimu, bandomis arba draudimais užsiimti tam tikra profesine veikla ar užimti valstybines pareigas. Baudžiamajame kodekse teisėjams ir teismams taip pat suteikiamas įgaliojimas nurodyti pažeidėjo lėšomis imtis priemonių, kurios yra reikalingos padarytu veiksmu suardyti pusiausvyrą atkurti, taip pat imtis visų kitų prevencinių priemonių, kurios yra reikalingos pagal minėtą skirsnį saugomiems ištekliams apsaugoti (339 straipsnis). Nusikaltimai prieš darbuotojus reglamentuojami Baudžiamojo kodekso II knygos XV antraštinės dalies nuostatomis (Baudžiamojo kodekso 311–318 straipsniai). Bandomis arba laisvės atėmimu yra baudžiama, kai nustatomos tokios darbo sąlygos arba socialinės apsaugos nuostatos, kuriomis teisės aktuose, kolektyviniuose susitarimuose arba individualiose sutartyse įtvirtintos darbuotojų teisės pažeidžiamos, jų nepaisoma arba jos apribojamos (311 straipsnis), kai vienu metu įdarbinami keli darbuotojai, tačiau jie neužregistruojami atitinkamoje socialinės apsaugos programoje, kai darbuotojai įdarbinami be atitinkamo darbo leidimo (311 straipsnis) arba kai trečiosios valstybės piliečiai arba vaikai įdarbinami be darbo leidimo (311 *bis* straipsnis), kai vykdoma neteisėta prekyba darbuotojais, darbuotojai samdomi apgaulės būdu arba apgaulingais motyvais (312 straipsnis), kai asmuo apgaulinėjamas, o darbo sutarties sudarymas yra imituojamas siekiant paskatinti asmenį emigruoti (313 straipsnis), kai asmuo šiurkščiai diskriminuojamas darbo santykiuose viešajame arba privačiajame sektoriuje dėl jo ideologijos, tikėjimo arba įsitikinimų, etninės kilmės, rasės, tautybės, lyties, seksualinės orientacijos, šeiminių aplinkybių, ligos arba negalios, asmens buvimo teisiniu atstovu arba profesinės sąjungos darbuotoju, ryšių su kitais įmonės darbuotojais arba kurios nors oficialiosios kalbos vartojimo Ispanijos valstybėje (314 straipsnis), kai apribojama asociacijų laisvė ir teisė streikuoti (315 straipsnis), kai pažeidžiami profesinės rizikos prevencijos standartai, sukeliamas pavojus darbuotojų gyvybei, sveikatai arba fizinei neliečiamybei (316 straipsnis).

Jeigu nusikaltimą padaro juridinis asmuo, bausmė skiriama direktoriams arba už darbuotojus atsakingiems asmenims, taip pat asmenims, kurie žinojo apie nusikaltimą ir galėjo imtis taisomųjų veiksmų, tačiau to nepadarė.

3. Esu nukentėjęs nuo žmogaus teisių pažeidimo, padaryto Europos tarptautinei bendrovei vykdant veiklą už Europos Sąjungos ribų. Ar galiu kreiptis į jūsų šalies teismą, jei nesu ES pilietis arba negyvenu ES? Kokiomis sąlygomis galiu pareikšti reikalavimus dėl pažeistų teisių? Kur galima rasti papildomos informacijos?

1985 m. liepos 1 d. Pagrindiniame įstatyme Nr. 6/1985 dėl teisminių institucijų išdėstytos taisyklės, pagal kurias nustatomas būtinas ryšys tarp konkretaus veiksmo ir Ispanijos ir pagal tai nustatoma Ispanijos teismų jurisdikcija.

Tame įstatyme nustatyta, kad civilinėse ir komercinėse bylose Ispanijos teismai yra kompetentingi nagrinėti visus ieškinius, kurie buvo pareikšti Ispanijos teritorijoje pagal tarptautinių sutarčių ir konvencijų, kurias Ispanija yra pasirašiusi, nuostatas, Europos Sąjungos reglamentus ir Ispanijos teisės aktus (21 straipsnis). Jeigu ieškovas gyvena ne Ispanijoje, jurisdikcija Ispanijos teismams priklauso šiais atvejais (22 *quinquies* straipsnis): bylose dėl sutartinių prievolių, kai prievolė, dėl kurios pareikštas ieškiny, buvo įvykdyta arba turi būti įvykdyta Ispanijoje; bylose dėl nesutartinių prievolių, kai žalinga veika buvo įvykdyta Ispanijos teritorijoje;

kai ieškiniai pateikiami dėl komercinio filialo, agentūros arba įstaigos, esančios Ispanijos teritorijoje, veiklos; bylose dėl vartotojų sudarytų sutarčių – vartotojai gali pareikšti ieškinį Ispanijoje, jeigu jų arba kitos bylos šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra Ispanijoje. Kita šalis gali pareikšti ieškinį Ispanijoje tik tada, jeigu vartotojo įprastinė gyvenamoji vieta yra Ispanijos teritorijoje.

Baudžiamąsias bylas teismai gali nagrinėti tada, kai jos iškeliamos dėl nusikaltimų ir nusikalstamų veikų, padarytų Ispanijos teritorijoje, Ispanijai priklausančiame laive arba orlaivyje, tačiau kartu turi būti laikomasi tarptautinių sutarčių, kurias yra pasirašiusi ir Ispanija, nuostatų. Ispanijos teismų jurisdikcijai taip pat priklauso nusikaltimai, kurie buvo padaryti už Ispanijos teritorijos ribų, jeigu baudžiamoji atsakomybė už juos tenka Ispanijos arba trečiųjų šalių piliečiams, įgijusiems Ispanijos pilietybę po nusikaltimo įvykdymo ir atitinkantiems tam tikrus reikalavimus (23 straipsnis).

Sprendžiant darbo klausimus jurisdikcija Ispanijos teismams priklauso šiais atvejais (25 straipsnis):

1.° bylose, susijusiose su teisėmis ir prievolėmis, kurios kyla pagal darbo sutartis, jeigu paslaugos buvo suteiktos Ispanijoje arba sutartis buvo pasirašyta Ispanijos teritorijoje, jeigu ieškovas nuolat gyvena Ispanijoje arba čia turi agentūrą, filialą, atstovybę arba kitokio pobūdžio atstovaujama įstaigą, kai darbuotojas ir darbdavys yra Ispanijos piliečiai, nepriklausomai nuo to, kur suteiktos paslaugos arba kur pasirašyta sutartis, taip pat bylose dėl darbo laivuose sutarčių, jeigu sutartis sudaryta remiantis Ispanijos darbuotojo Ispanijoje gautu pasiūlymu;

2.° kai peržiūrima, kaip laikomasi Ispanijoje pasirašytų kolektyvinių darbo sutarčių teisės, ir kai ieškiniai pareiškiami dėl Ispanijos teritorijoje vykstančių kolektyvinių darbo ginčų;

3.° kai nagrinėjami ieškiniai dėl socialinio draudimo, pareikšti Ispanijos subjektams arba subjektams, kurių registruota buveinė, agentūra, atstovybė arba kita atstovaujamoji įstaiga yra Ispanijoje.

4. Ar asmenys, nukentėję verslo srityje nuo žmogaus teisių pažeidimų, padarytų Europos tarptautinėms bendrovėms vykdamą veiklą už Europos Sąjungos ribų, gali sulaukti ombudsmeno institucijų, lygybės įstaigų arba nacionalinių žmogaus teisių institucijų paramos? Ar šios institucijos gali ištirti mano atvejį, jei nesu ES pilietis arba negyvenu ES? Ar jūsų šalyje yra kitų viešųjų tarnybų (pvz., darbo arba aplinkosaugos inspekcijų), kurios galėtų ištirti mano atvejį? Kur galiu rasti informacijos apie savo teises?

Ispanijoje ombudsmeno (isp. *Defensor del Pueblo*) pareigas vykdo Ispanijos Parlamento vyriausiojo komisaro kabinetas (isp. *Alto Comisionado de las Cortes Generales*), kuriam pavesta prižiūrėti Ispanijos valdžios institucijų veiklą ir ginti pagrindines piliečių teises ir viešąsias laisves.

Bet kuris pilietis gali kreiptis į ombudsmeną ir prašyti imtis tam tikrų veiksmų (tai gali padaryti nemokamai), kad būtų ištirti kaltinimai dėl Ispanijos valdžios institucijų arba jų tarnautojų padarytų pažeidimų. Ombudsmenas taip pat gali imtis veiksmų savo iniciatyva, jeigu sužino apie pažeidimus, net jeigu skundo negauna. Tačiau jis neturi teisės imtis veiksmų prieš tarptautines bendroves, veikiančias už Europos Sąjungos ribų.

Ombudsmenas atsisakito Ispanijos parlamentui pateikdamas metinę ataskaitą, taip pat gali skelbti specialias ataskaitas klausimais, kurie, jo manymu, yra svarbūs, skubūs arba kuriems reikia skirti ypatingą dėmesį.

Daugiau informacijos galima rasti [čia](#).

Už darbo sąlygų patikrinimus Ispanijoje yra atsakinga Darbo, migracijos ir socialinės apsaugos ministerijai (isp. *Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*) pavaldi Ispanijos darbo ir socialinės apsaugos inspekcija (isp. *Inspección de Trabajo y Seguridad Social*). Darbo ir socialinės apsaugos inspekcijai suteikti administraciniai įgaliojimai, kuriais naudodamasi ji gali stebėti, kaip laikomasi darbo reglamentų, nustatyti atitinkamą atsakomybę, konsultuoti ir prireikus dalyvauti darbo bylose vykdomose taikinimo, mediacijos ir arbitražo procedūrose.

Jeigu asmuo sužino apie veiksmus, kurie gali būti laikytini pažeidimu srityje, patenkančioje į Darbo inspekcijos kompetencijos sritį (su darbu, darbuotojų sveikata ir sauga, socialine apsauga, darbo santykiais susijusiose ir pan. srityse), jis gali apie tai pranešti inspekcijos tarnyboms. Skundus galima pateikti asmeniškai (teritorinei Darbo ir socialinės apsaugos inspekcijai), elektroniniu būdu, per Darbo, migracijos ir socialinės apsaugos ministerijos interneto svetainę arba paštu.

Daugiau informacijos paskelbta [čia](#).

Už aplinkos apsaugos patikrinimus yra atsakingos Ispanijos regioninės valdžios institucijos, kurios imasi veiksmų, jeigu reikia nubausti už tam tikrą elgesį, šioje srityje laikomą pažeidimu. 2007 m. spalio 23 d. Įstatyme Nr. 26/2007 dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą nustatyta ekonominės veiklos vykdytojų pareiga atlyginti visą aplinkai padarytą žalą. Jeigu tokia veikla yra laikoma nusikaltimu, taikomi atsakyme į antrą klausimą nurodyti baudžiamosios teisės aktai. Tokiais atvejais taip pat taikomos pirmiau nurodytos taisyklės dėl kompensacijos ir civilinės atsakomybės ieškinių.

5. Ar jūsų šalis yra nustačiusi Europos tarptautinėms bendrovėms prievolę sukurti skundų nagrinėjimo arba mediacijos mechanizmus, kurie leistų ištirti vykdamą jų verslą padarytus pažeidimus? Ar ši prievolė taikoma ir už Europos Sąjungos ribų padarytiems pažeidimams? Kas jūsų šalyje atsakingas už šios veiklos stebėseną? Ar jūsų šalyje yra viešai skelbiamos ataskaitos apie sistemos veikimą?

Tokio pobūdžio ginčo išspręsti Ispanijos civilinės ir komercinės mediacijos sistemoje, nustatytoje 2012 m. liepos 6 d. Įstatyme Nr. 5/2012 dėl mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose, negalima, nes pagal šio įstatymo nuostatas jis nėra taikomas ginčams dėl nedisponuojamų teisių (2 straipsnis).

Šiuo atžvilgiu yra aktualus 2017 m. rugsėjo 1 d. Valstybės užsienio reikalų sekretoriato sprendimas dėl Nacionalinio veiksmų plano dėl verslo ir žmogaus teisių paskelbimo (sprendimas Oficialiajame leidinyje paskelbtas 2017 m. rugsėjo 14 d.). Plane aptartas poreikis nustatyti veiksmingas žmogaus teisių apsaugos verslo srityje priemones ir reguliuoti teisinius, neteisinius bei administracinius mechanizmus, kuriais gali būti ginamos pažeistos tokio pobūdžio teisės.

6. Ar jūsų šalyje turiu specialių teisių, jei esu pažeidžiama auka, reišianti reikalavimus dėl žmogaus teisių pažeidimų verslo srityje? Ar galiu gauti teisinę pagalbą ir kokiomis sąlygomis? Kokios išlaidos bus įtrauktos į teisinę pagalbą? Ar galiu gauti teisinę pagalbą tokiomis pat sąlygomis, jei nesu ES pilietis ar negyvenu ES?

Ispanijos konstitucijos 119 straipsnyje pripažįstama teisė į teisinę pagalbą įstatymuose nustatytais atvejais ir visais atvejais, kai ieškovas gali įrodyti, kad jis neturi pakankamai išteklių, kad galėtų imtis teisinių veiksmų. Ši konstitucinė teisė įgyvendinta 1996 m. sausio 10 d. Įstatymu Nr. 1/1996 dėl nemokamos teisinės pagalbos. Asmenys, kurie yra nukentėję dėl įmonių padarytų žmogaus teisių pažeidimų, gali pasinaudoti teisine pagalba, jeigu jų finansiniai ištekliai neviršija Įstatyme Nr. 1/1996 nustatytos ribos. 2015 m. Įstatymas Nr. 1/1996 buvo iš dalies pakeistas ir ši riba buvo padidinta. Ją nustatant taip pat atsižvelgiama į tam tikras asmenines pareiškėjo aplinkybes, pavyzdžiui, šeimynines pareigas. Taip norima užtikrinti, kad teisinė pagalba būtų teikiama kuo didesniai skaičiui potencialių jos gavėjų. Teikiama pagalba apima profesionalių teisiųjų atstovų vykdomą teisinę gynybą, teisinę pagalbą ir informaciją iš visų esamų neteisminių šaltinių.

Pagal Įstatymą Nr. 1/1996 taip pat reglamentuojamas nemokamas teisinės pagalbos teikimas tarpvalstybinėse bylose. Teisine pagalba gali pasinaudoti fiziniai asmenys, kurie yra Europos Sąjungos valstybės narės piliečiai arba trečiosios valstybės piliečiai, teisėtai gyvenantys ES valstybėje narėje.

Teisinė pagalba teikiama tik sprendžiant civilinius arba komercinius ginčus, taip pat sprendžiant civilinius arba komercinius ginčus neteisiniu būdu, kai pagal įstatymus šalis privalo vykdyti arba kai atitinkamas teismas nusprendžia taikyti tokias procedūras.

Paskutinis naujinimas: 17/01/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisiųjų įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.